

ביאור נשגב של ה"כל בו" שראוי לפרסם בימים אלו יוצאי מצרים עשו "יחץ" ופרסו את המצות שלהם כדי לתת פרוסות מצות לאלו שלא היה להם

דברי חיזוק על הקשר בין אבות לבנים

לקראת שבת הגדול הבא עלינו לטובה, דבר בעתו מה טוב לפתוח בדברי חיזוק על המצב הקשה השורר בעולם מפאת המגפה, שגורם לאנשים להיסגר בבית עם כל המשפחה, והרי כלל גדול גילה לנו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, כפי שהביא ב"תולדות יעקב יוסף" (פרשת נח) שצריך לחפש בכל דין את החסד הטמון בו, ועל ידי זה אנו ממתיקים את הדין לחסד, שזה היה כוחו של נחום איש גם זו (תענית כא). שאמר על הכל: "גם זו לטובה", כי על ידי האמונה שגם הדין הוא לטובה נהפך הדין לחסד.

נקדים מה שהביא ה"מטה משה" (דיני פסח סימן תקמב) בשם רבו המהרש"ל, הטעם שקוראים לשבת שלפני הפסח "שבת הגדול", על שם ההפטרה שרבים נוהגים לקרוא בשבת הגדול בדברי מלאכי הנביא, שמסתיים בפסוק (מלאכי ג-ג): "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם".

ויש להוסיף תבלין לבאר הקשר בין שבת הגדול לקירוב הגאולה על ידי שישלח הקב"ה את אליהו הנביא, על פי מה שמבואר בתוספות (שבת פז: ד"ה ואותו יום) הטעם שקוראים לשבת שלפני הפסח "שבת הגדול":

"ועל כן קורין אותו שבת הגדול, לפי שנעשה בו נס גדול, כדאמרינן במדרש כשלקחו פסחיהם באותה שבת, נתקבצו בכורות אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה היו עושין כך, אמרו להן זבח פסח לה' שיהרוג בכורי מצרים, הלכו אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנו שישלחו ישראל ולא רצו, ועשו בכורות מלחמה והרגו מהן הרבה, הדא הוא דכתיב (תהלים קלו-י) למכה מצרים בכוריהם".

נמצינו למדים מזה כי בשבת הגדול נעשה הנס, שהיה פירוד גדול בין בכורי המצרים לאבותיהם, וידוע מה שאמר החכם מכל אדם (קהלת ז-ד): "זה לעומת זה עשה האלקים". נמצא כי בשבת הגדול שהיה פירוד גדול בין אבות לבנים בצד הקליפה, יש סגולה נפלאה בצד הקדושה לקרב בין אבות לבנים, לכן הזמן גורם לקרב מה שהבטיח הקב"ה לשלוח את אליהו הנביא: "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם".

הנה כי כן כאשר אנו רואים המצב הקשה שגרם לחזק הקשר בין אבות לבנים שמוכרחים לשבת יחד בבית, עלינו למצוא בתוך הצרה את הנקודה הנפלאה של נחום איש גמזו שאמר על הכל "גם זו לטובה", כי נוצר מצב שהאבות יכולים להתקשר טוב יותר עם צאצאיהם לחנכם בתורה ובמעשים טובים.

והרי זה בגדר הכנה לגאולה העתידה כפי שהבטיח הקב"ה: "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם". לכן הבה נצל את המצב לחזק את הקשר בין אבות לבנים בדרך התורה המסורה לנו מדור לדור, כהכנה לקראת הגאולה העתידה במהרה בימינו אמן.

הטעם שבוצעים את המצה לפני "הא לחמא עניא"

לקראת חג הפסח הבא עלינו לטובה, הבה נתבונן בסימן הרביעי מתוך ט"ו הסימנים שנזכרו בתחילת הסדר "יחץ", שפירושו כמבואר בשלחן ערוך (או"ח סימן תעג סעיף ו): "ויקח מצה האמצעית ויבצענה לשתיים, ויתן חציה לאחד מהמסובין לשומרה לאפיקומן, ונותנין אותה תחת המפה, וחציה השני ישים בין שתי השלימות, ויגביה הקערה שיש בה המצות, ויאמר הא לחמא עניא עד מה נשתנה".

וביאר ה"מגן אברהם" (סי' כ) כי מקור המנהג לבצוע את המצה לשנים, הוא ממה שכתוב

בפרשת ראה (דברים טז-ג): "שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עִלְיָו מִצֹּת לֶחֶם עֲנִי". והנה יש כאן קרי וכתוב, כי הקרי עם הנקודות הוא "לחם עוני" והכתיב בלי הנקודות הוא "לחם עני", דרשו על כך בגמרא (פסחים קטו:): "לחם עוני, לחם שעונין עליו דברים הרבה. דבר אחר לחם עוני, עני כתיב, מה עני שדרכו בפרוסה אף כאן בפרוסה". וכן שנינו בגמרא (ברכות לט:): "אמר רב פפא, הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובצוע, מאי טעמא לחם עני כתיב".

אימתי בוצעים את המצה, בהתחלת הסדר או בהתחלת הסעודה. על כך מצינו מחלוקת בין הראשונים, הרמב"ם כתב (הלכות חמץ ומצה פ"ח ה"ו): "מברך על נטילת ידים, ונוטל ידיו שני שהרי הסיח דעתו בשעת קריאת ההגדה, ולוקח שני ריקין, חולק אחד מהן ומניח הפרוסה לתוך שלם ומברך". מבואר מדברי הרמב"ם שבוצעים את המצה רק אחרי שנוטלים ידים לפני ברכות "המוציא" ו"על אכילת מצה".

כל בו: פורסים את המצה ב"יחץ" זכר למה שפרסו יוצאי מצרים את מצתם כדי לתת לאלו שאין להם

יוצאי מצרים אמרו: "כל דכפין ייתי וייכול" לאלו שלא הצליחו לעשות בצק משום שיצאו ממצרים בחיפזון

תנא דבי אליהו: "יוצאי מצרים מצוה אחת היתה בידן... שעשו כולם אגודה אחת וכתרו חסד לגמול חסד זה עם זה"

"כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך לכתך אחרי במדבר" הביטוי "חסד" מרמז על החסד שעשו בפריסת המצה

כשפורסים את המצה ב"יחץ" לשני חלקים, יקח את החלק הגדול יותר לאפיקומן משום חביבות המצה, וכן הוא המנהג על פי רבינו האריז"ל ב"שער הכוונות" (פסח דרוש ו) שמבאר הענין בדרך סוד. וצריך ביאור להבין הענין גם בדרך מחשבה השהו לכל נפש.

ביאור נפלא של ה"כל בו" על "הא לחמא עניא"

רחש לבי דבר טוב לבאר כל זה על פי מה שמצינו פירוש נפלא על "הא לחמא עניא" בדרך הפשט, בדברי ה"כל בו" (ביאור ההגדה) שטמון בו אוצר בלום, ומשום מה לא נתפרסם כראוי בתוך הפירושים הרבים המקשטים את ההגדה, הנה הדברים בלשון קדשו:

"הא לחמא עניא. פירוש, זו הודעה לתינוקות, למה אנו מחלקין המצה לשתים כדרכו של עני, דלחם עוני אכלו אבותינו במצרים דרך חיפזון, והיו אומרים זה אל זה, כל דכפין ייתי וייכול, כלומר כל מי שלא התקין יבוא אצלי, שהרי אצלי מתוקן, וכל מאן דצריך ייתי ויפסח ולא יתמהמה על זה. השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, כלומר יש לנו לשמוח על זה שאנו נאכל עתה בחפזון, לשנה הבאה נהיה בארץ ישראל, ונאכל שם במתון כרצונינו, ואם השתא אנו עבדים, לשנה הבאה נהיה כולנו חפשיים, כל זה מספר שאמרו אבותינו ואנו עושין דוגמתן".

ביאור הדברים על פי מה שכתוב (דברים טז-ג): "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים". ופירש רש"י: "לחם עוני, לחם שמזכיר את העוני שנתענו במצרים. כי בחיפזון יצאת, ולא הספיק בצק להחמיץ". מבואר מזה כי מה שאוכלים לחם עוני הוא מפאת שיצאו בחיפזון ולא היה להם זמן להכין לחם כראוי. לכן מצינו בפסח מצרים שצריך לאכול אותו בחיפזון, כמו שכתוב (שמות יב-יא): "ואכלתם אותו בחיפזון פסח הוא לה".

עליו את ההגדה, כדי לקיים מצות סיפור יציאת מצרים בשעה שהמצות מונחות לפניו, ועל הכתיב "לחם עני" דרשו "מה עני שדרכו בפרוסה אף כאן בפרוסה", לכן אנו מחברים יחד את שני הפירושים, שצריך לספר ביציאת מצרים על מצה פרוסה שמקיימים בה מצות אכילת מצה, ובכך אנו מקיימים את הקרי "לחם עוני" שעונין עליו דברים הרבה, ואנו מקיימים גם את הכתיב "לחם עני" לומר את ההגדה על פרוסה כדרכו של עני.

מעתה מבואר היטב מה שאנו מקדימים לחלק את המצה לשני חלקים, כדי לומר "הא לחמא עניא" על מצה הפרוסה לפני סיפור יציאת מצרים, ואין אנו ממתנינים לעשות כן לפני הסעודה, כי אנו רוצים לקיים מצות סיפור יציאת מצרים על מצה שנקראת "לחם עני" כדרכו של עני בפרוסה, וגם "לחם עוני" שעוניים עליו דברים הרבה.

אלא שעתה מוטלת עלינו החובה ליישב הפליאה הגדולה, על מה שצוה הקב"ה לאכול בליל פסח "לחם עני", שהוא מצה פרוסה כדרכו של עני. ואין לומר כדי לספר בכך על עניים של ישראל, שהרי כשיצאו ישראל ממצרים לא יצאו כעניים אלא כעשירים ברכוש גדול, כמו שכתוב (שמות יא-ב): "דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב", כדי לקיים בכך מה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו (בראשית טו-טז): "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". אם כן לשם מה צוה הקב"ה לקיים מצות אכילת מצה "לחם עני", כדרכו של עני בפרוסה.

עוד ראוי להתבונן במה שנתייגעו המפרשים לבאר הטעם שבעת "יחץ" כשבוצעים את המצה לשנים, אנו לוקחים פרוסה אחת לקיים בה מצות אכילת מצה, והפרוסה השניה מטמינים לאכילת האפיקומן, וצריך להבין הטעם שאנו מצרפים את שתי הפעולות יחד, שהרי אפשר לקחת את האפיקומן בסוף הסעודה.

זאת ועוד צריך ביאור, מה שהביא ה"מגן אברהם" (סימן תעג ס"ק כא) בשם המהרי"ל, כי

מה נשתנה". מבואר מדבריו שבוצעים את המצה בתחילת הסדר לפני אמירת "הא לחמא עניא". וכן פסק המחבר בשלחן ערוך (שם), וכך נוהגים בכל תפוצות ישראל כפי הסדר של הסימנים: "קדש ורחץ כרפס יחץ", ורק אחר כך "מגיד" אומרים את ההגדה מ"הא לחמא עניא" עד "גאל ישראל".

ה"בית יוסף" הביא בשם ה"כל בו" (סימן נ) הטעם שפורסים את המצה לפני אמירת ההגדה: "והמנהג לחלקה קודם שיקרא ההגדה, כדי שיאמר עליהן הא לחמא עניא, מה לעני בפרוסה אף כאן בפרוסה". וכן כתב רבינו מנוח בהגהותיו על הרמב"ם (שם): "ומנהגנו לחלוק האחד קודם קריאת ההגדה, משום דאמרינן הא לחמא עניא ודרך עניות בפרוסה".

לפי זה מדוקדק היטב מה שהסמיכו הטור והמחבר: "ויקח מצה האמצעית ויבצענה לשנים", עם מה שאמרו אחר כך: "ויגביה הקערה שבה המצות ויאמר הא לחמא", כי לפי המבואר שני הדברים קשורים זה בזה, שמטעם זה פורסים את המצה לפני אמירת ההגדה, כדי שנוכל לומר על הפרוסה "הא לחמא עניא".

אלא שגם על אמירת "הא לחמא עניא" קשה קושיא זו, מאחר שמדובר בו על אכילת מצה "לחמא עניא" ועל אכילת הסעודה "כל דכפין ייתי וייכול", מדוע תיקנו לאומרו לפני מצות סיפור יציאת מצרים, הלא היה יותר ראוי להמתין עד אחרי הברכה "גאל ישראל" שכבר גמרנו לספר ביציאת מצרים, וכמו שאנו אוכלים מרור לפני הסעודה, כך נעשה לפני הסעודה "יחץ" לחלק את המצה האמצעית, ואחר כך נאמר "הא לחמא עניא", כדי לבאר בכך הטעם שמחלקים את המצה כי דרכו של עני בפרוסה.

שילוב שתי הדרשות "לחם עוני" "לחם עני"

והנה מה שמצינו על כך ביאור נפלא בדברי בעל ה"תניא" ב"שלחן ערוך הרב" (סימן תעג סעיף לו), שמבאר הטעם שמחלקים את המצה לפני אמירת ההגדה:

"לפי שצריך לומר ההגדה על מצה הראוי לצאת בה ידי חובתו, שנאמר תאכל עליו מצות לחם עוני, ודרשו חכמים שעונין עליו דברים הרבה, ומתוך שנאמר לחם עני חסר וא"ו דרשו חכמים, לחם עני דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה, שהמצה שיוצא בה ידי חובתו לא תהיה שלימה אלא פרוסה ועליה יאמר ההגדה".

ביאור דבריו, כי מאחר שדרשו בגמרא שתי דרשות מהקרי והכתיב, כי על הקרי "לחם עוני" דרשו "לחם שעונין עליו דברים", דהיינו שאומרים

מה נפלא להבין בזה מנהג ישראל תורה בכל תפוצות ישראל לחלק לפני חג הפסח "קמחא דפסחא" לעניים, כמו שהביא רבן של כל ישראל הרמ"א בשלחן ערוך (או"ח סימן תכט ס"א): "ומנהג לקנות חיטים לחלקן לעניים לצורך פסח". וצריך ביאור להבין הטעם שקונים להם חיטים, ולא כפי שאנו נוהגים בכל השנה לתת כסף לעניים, שהם עצמם יקנו כל מה שהם צריכים לצרכי החג. זאת ועוד, מדוע הזכיר הרמ"א שהמנהג הוא "לקנות חיטים" לצורך פסח, ולא הזכיר את שאר צרכי החג יין ובשר, אף שבוודאי גם הם נכללים במנהג לחלק לעניים לצורך הפסח.

אך לפי האמור הענין הוא נפלא, כי בכך אנו עושים זכר למה שעשו יוצאי מצרים חסד זה עם זה, שכל אחד פרס ממצתו השלימה העשויה מחיטים כדי להתחלק עם אלו שלא היה להם, לכן מנהג ישראל תורה לקנות חיטים לחלקן לעניים, והרי זה על דרך שכתוב (ישעיה נח-ז): "הֲלוֹא פָּרַס לְרֵעֵב לְחֶמֶן". אולם באמת כל צרכי הפסח לעניים כלולים בזה, כמו שהכריזו יוצאי מצרים: "כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח", כל צרכי הפסח.

יוצאי מצרים לקחו לעצמם הפרוסה הקטנה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מנהג ישראל תורה, שפורסים את המצה לשני חלקים, פרוסה אחת לקיים בה מצות אכילה מצה "לחם עני" כדרכו של עני בפרוסה, ופרוסה אחת להטמין לאפיקומן לאכול בסוף הסעודה. זאת ועוד, שאת הפרוסה הקטנה לוקחים לקיים בה מצות אכילת מצה והפרוסה הגדולה מטמינים לאפיקומן.

ונראה לבאר הענין בזה על פי דברי ה"כל בו" הנזכר, שכל אחד פרס את המצות השלימות שלו להתחלק עם אלו שלא היה להם, והנה ידוע כי כשפורסים מצה קשה לצמצם ששני החלקים יהיו שווים, ובדרך כלל תמיד יש חלק גדול וחלק קטן, מעתה יש לומר כי החידוש היה שכל אחד נתן לחבירו את הפרוסה הגדולה והשאיר לעצמו את הפרוסה הקטנה.

לכן זכר לחסד נפלא זה אנו גם כן מחלקים את המצה לשנים, ואת הפרוסה הקטנה אנו לוקחים לעצמנו לקיים בה מצות אכילת מצה בתוך הסעודה, ואת הפרוסה הגדולה אנו מטמינים לאפיקומן, לרמז על המצוה הגדולה של נתינת צדקה שאנו מטמינים בשמים לעולם הבא, כמו ששינו בגמרא (ב"ב יא):

כשעושים "יחץ" לוקחים את הפרוסה הקטנה והגדולה מטמינים לאפיקומן לרמז שנתנו הפרוסה הגדולה לחבריהם ולעצמם לקחו את הקטנה

"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" כמו שנגאלנו ממצרים בזכות צדקה כן ניגאל לעתיד בזכות צדקה

פורסים את המצה השניה שהיא כנגד יצחק אבינו לרמז שגדולה צדקה שמהפכת מדת הדין למדת הרחמים

בזכות פרוסת המצה עתיד יצחק אבינו ללמד זכות על ישראל כשיאמר להקב"ה: "פלגא עלי ופלגא עלך"

"כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך"

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד להשתעשע בדברי ה"כל בו", כי לפי דבריו הקדושים יפתחו לנו שערי אורה, להבין הרבה ענינים הקשורים לחג הפסח, וזה יצא ראשון מה שמצינו מאמר נפלא בתנא דבי אליהו רבה (פרק כד): "יוצאי מצרים מצוה אחת היתה בידן, והיתה לפני הקב"ה נוח הרבה יותר מן מאה מצוות, ומהי המצוה אחת שהיתה בידם, שעשו כולם אגודה אחת, וכתרו ברית לגמול חסד זה עם זה".

וצריך ביאור איפה מצינו שגמלו חסד זה עם זה, ולשם מה היו צריכים לגמול חסד זה עם זה. אולם לפי דברי ה"כל בו" יש לפרש הכוונה בזה, על מה שפרסו את המצות השלימות שלהם, והכריזו ואמרו: "כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח", הרי מבואר שקיימו את הברית שכרתו לעשות חסד עם זה.

יומתק להבין בזה מאמר הקב"ה בשבחים של ישראל על ידי הנביא (ירמיה ב-א): "ויהי דבר ה' אלי לאמר, הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר, כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". ופירש רש"י: "ומה הוא חסד נעורייך, לכתך אחר שלוחי משה ואהרן, מארץ נושבת יצאתם למדבר, ואין צדה לדרך כי האמנתם בי".

ויש לדקדק מאחר שהליכתם של ישראל אחרי הקב"ה בלי צדה היתה מפאת אמונתם הגדולה בה, מדוע כינה הקב"ה הליכה זו בתואר "חסד נעורייך", ולכאורה היה מתאים יותר "אמונת נעורייך". אולם לפי האמור יש לומר שרמז הקב"ה בכך, שהוא זוכר לא רק מה שהלכו ישראל אחריו במדבר בלי צדה, אלא גם "חסד נעורייך" - החסד הגדול שעשו זה עם זה, שפרסו את המצות שלהם כדי לעשות חסד עם אלו שלא היה להם.

ומבאר ה"כל בו" כי מטעם זה אחרי שעשינו "יחץ", אנו אומרים לתינוקות "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", כדי לבאר בזה הטעם שאנו מחלקים את המצה לשנים, כי אנו צריכים לקיים המצוה בפרוסה כדרכו של עני, זכר למה שאכלו ישראל בצאתם ממצרים לחם עוני משום שיצאו בחיפזון, ולא היה זמן להכין ולאפות את הלחם כראוי אלא אכלו מצות כעניים.

ועל כך אנו ממשיכים לספר לתינוקות, כי מאחר שיצאו ישראל בחיפזון בלי הכנה, היו ביניהם הרבה שלא הצליחו להכין את המצות ושאר מאכלי פסח כראוי, לכן אמרו יוצאי מצרים זה לזה: "כל דכפין ייתי וייכול", כל מי שהוא רעב כי לא היה לו זמן להכין מצות יבוא ויאכל אצלנו, "כל דצריך ייתי ויפסח", כל מי שצריך שאר צרכי הפסח יבוא ויאכל אצלנו מאכלי פסח.

והמשיכו לחזק זה את זה: "השתא הכא", רק בשנה זו שאנו יוצאים ממצרים בחיפזון, אנו אוכלים את המצות ואת קרבן פסח בחיפזון, "לשנה הבאה בארעא דישראל", ושם כבר נאכל במתינות בלי שום צורך לאכול במהירות, ואז יוכל כל אחד להכין את צרכי החג בהרחבת הדעת. "השתא עבדי", רק בשנה זו אנו עבדים היוצאים במהירות ממצרים, "לשנה הבאה בני חורין", ונוכל לאכול במתינות ובישוב הדעת.

נמצינו למדים מדברי ה"כל בו" חידוש נפלא, כי יוצאי מצרים כבר עשו "יחץ" עם המצות שלהם, כשפרסו את המצות השלימות שלהם, כדי לעשות חסד עם אלו שלא היה להם מצות, והם היו אלה שהכריזו ואמרו: "כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח". הנה כי כן יאירו עינינו להבין הטעם שצוה הקב"ה לאכול בליל פסח "לחם עני", כדרכו של עני בפרוסה, כדי לעשות בכך זכר לחסד הגדול שעשו יוצאי מצרים זה עם זה, שכל אחד פרס ממצתו השלימה פרוסה כדי להתחלק עם חבירו.

ישראל, על פי מה שפירש רש"י (בראשית יח-ז) בשם המדרש: "כל השקפה שבמקרא לרעה חוץ (דברים כו-יט) מהשקפה ממעון קדשך, שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת הרוגז לרחמים". מבואר מזה כי בזכות מצות צדקה הופך הקב"ה מדת הדין למדת הרחמים.

והנה מבואר במדרש (ילקוט שמעוני ישעיה סימן תקז) שהגאולה העתידה תבוא בזכות מצות צדקה שמקיימים ישראל, ודרשו כן על מה שאמר הקב"ה (ישעיה סג-א):

"אני מדבר בצדקה רב להושיע. לעתיד לבוא באים שרים ומקטרגים על ישראל, ואומרים לפני הקב"ה, רבונו של עולם וכי יש לפניך משוא פנים, אם אלו עובדי עבודה זרה אף אלו עובדי עבודה זרה, אם אלו מגלי עריות אף אלו מגלי עריות, אם אלו שופכי דמים אף אלו שופכי דמים, מפני מה הללו יורדין לגיהנם והללו אין יורדים. באותה שעה מיאכל סיגורין של ישראל משתתק... וכיון שהוא משתתק אומר הקב"ה, מיאכל נשתתקת ואין אתה מלמד סנוגוריא על בני, חייך שאני מלמד ומדבר עליהם בצדקה ומושיען, שנאמר אני מדבר בצדקה ורב להושיע".

מעתה יש לומר כי מה שזכה דוקא יצחק אבינו שמדתו דין ללמד זכות על ישראל, הוא בזכות מצות צדקה שקיימו ישראל ביציאתם ממצרים שפרסו את המצות כדי לתת למי שאין לו, וסללו בכך את הדרך לכל ישראל בכל הדורות שילכו בדרכם לפרוס מלחמם לרעב, והרי כבר למדנו שבזכות מצות צדקה מהפך הקב"ה מדת הדין למדת הרחמים, לכן דוקא יצחק שמדתו דין ילמד זכות על ישראל.

נפלא להבין בזה מה שיבחר יצחק ללמד זכות על ישראל באומרו להקב"ה: "פלגא עלי ופלגא עלך", כי כוונתו לרמוז בכך להקב"ה, שבזכות שפרסו ישראל את לחמם לתת מחצית לעצמם ומחצית למי שאין לו, ראויים הם לגאולה על ידי שיהפוך הקב"ה מדת הדין של יצחק לרחמים בלימוד זכות של "פלגא עלי ופלגא עלך".

ויאכל אצלנו, "כל דצריך ייתי ויפסח", כל מי שצריך שאר צרכי הפסח יבוא ויאכל אצלנו מאכלי פסח, ובזכות זה הוציאם הקב"ה ממצרים.

הנה כי כן מאחר ששינינו במשנה (פסחים קטז): "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". נשכיל ללמוד מזה כי כמו שיצאו ישראל ממצרים בזכות שכרתו ברית לעשות חסד זה עם זה, כן על ידי שנלך בדרכיהם לעשות חסד זה עם זה, נזכה גם אנו לצאת מגלות לגאולה, ועל כך אנו מסיימים: "השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישאל, השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין", כמו שהבטיח לנו הקב"ה: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", במהרה בימינו אמן.

פורסים את המצה השניה שהיא כנגד יצחק אבינו

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה הטעם שפורסים את המצה השניה לשתי פרוסות, בהקדם מה שביאר הגה"ק בעל "שם שלמה" ממונקאטש זצ"ל טעם נפלא לכך, על פי מה שמבואר ב"דעת זקנים" לבעלי התוספות פרשת בא (שמות יב-ח), שנהגו העם לעשות בליל פסח שלש מצות זכר לשלושת האבות, וכן הביא ב"ארחות חיים" (ליל הסדר סימן כד). נמצא לפי זה כי המצה השניה היא כנגד יצחק אבינו.

והנה חכמינו ז"ל מגלים לנו בגמרא (שבת פטז), כי לעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאברהם ויצחק אבינו שבניהם חטאו, ולא יצליחו למצוא שום לימוד זכות, עד שיבוא יצחק ויאמר להקב"ה: "פלגא עלי ופלגא עלך". פירוש, אני לוקח עלי מחצית עוונותיהם, ואתה הקב"ה קח על עצמך מחצית. הנה כי כן מטעם זה שוברים את המצה האמצעית שהיא כנגד יצחק אבינו, כדי לעורר בזה את זכותו של יצחק אבינו שעתיד ללמד זכות על ישראל בגאולה העתידה: "פלגא עלי ופלגא עלך".

ונראה להוסיף תבלין לדבריו הקדושים, לבאר בדרך עבודה איך על ידי פריסת המצה אנו מעוררים זכותו של יצחק אבינו שילמד זכות על

"מעשה במונבו המלך שבזבו אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת, וחברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו, אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם. אמר להם אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה, שנאמר (תהלים פה-יב) אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו, ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו, שנאמר (שם פט-טו) צדק ומשפט מכון כסאך".

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה קישור הדברים בכל הפסקא "הא לחמא עניא", על פי מה שידוע כי ליל פסח מסוגל לגאולה העתידה, כמו שכתוב (שמות יב-מב): "ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה שימורים לכל בני ישראל לדורותם". ודרשו בגמרא (ר"ה יא:): "בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל, מנלן, אמר קרא ליל שימורים, ליל המשומר ובא מששת ימי בראשית". ופירש רש"י: "המשומר ובא לגאולה".

זאת ועוד ידוע מה שהבטיח הקב"ה על הגאולה העתידה (מיכה ז-ט): "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". נמצינו למדים מזה כי כמו שזכו ישראל לצאת ממצרים בזכות שכרתו ברית לעשות חסד זה עם זה, וכאשר קיבלו עליהם כן עשו, שפרסו מן המצה שלימה שלהם כדי לתת למי שלא היה לו, כן נזכה לעתיד לבוא לצאת מן הגלות בזכות מצות צדקה, כמבואר בגמרא (ב"ב י:): "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, שנאמר (ישעיה נ-א) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות".

מעתה יאירו עינינו להבין קישור הדברים: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", שאכלו "לחם עוני" מצה פרוסה כדרכם של עניים, משום שפרסו מהמצות השלימות שהיו להם כדי לעשות חסד עם אחרים שלא היה להם מצות, והכריזו בקול גדול: "כל דכפין ייתי ויכול", כל מי שהוא רעב כי לא היה לו זמן להכין מצות יבוא

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ז לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי'